

2. HAFTA

NOKTALAMA İŞARETLERİ TANIMI VE TARİHÇESİ

ALT BAŐLIKLAR

NOKTALAMA İŞARETLERİ TANIMI VE TARİHÇESİ

Üç Nokta	Yay Ayraç (Parantez)
Soru İşareti	Köşeli Ayraç
Ünlem İşareti	Kısa Çizgi
Tırnak İşareti	Uzun Çizgi (Konuşma Çizgisi)
Tek Tırnak	Eğik Çizgi
Denden İşareti	Kesme İşareti

ÜÇ NOKTA

Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

- “Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyor da, bu yan..

Sözün bir yerde kesilerek kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek ve ifadeye güç katmak için kullanılır:

- “Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! (F. Nafiz Çamlıbel)”

Karşılıklı konuşmalarda yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır;

“-Yabancı yok!

- Kimsin?

- Ali...

-Hangi Ali?

- ... (Ömer Seyfettin)”

ÜÇ NOKTA

- **Ünlem ve seslenmelerde anlamı pekiştirmek için konur:**
“- Dur bakalım, dur...
Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:
- Koca Ali... Koca Ali, be!” (Ömer Seyfettin)”
- **Kaba sayıldığı için veya başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen kelime veya bölümlerin yerine konur:**
“Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.
Arabacı B...’a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu. (A. Hamdi Tanpınar)”
- **Alıntılarda; başta, ortada, sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur:**
“... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı... (Tarık Buğra)”
- **Bir metinde benzer örneklerin sürüp gittiğini göstermek için kullanılır:**
“Vurgusu son heceye kaymış birleşik kelimeler bitişik yazılır: açığöz, babayiğit, boşboğaz, büyükbaş, camgöz...”

-Hangi Ali?

- ... (Ömer Seyfettin)”

SORU İŞARETİ

Soru bildiren cümlelerin sonuna konur:

- "Ne zaman tükenecek bu yollar arabacı? (F. Nafiz Çamlıbel)
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer? (Ahmet Haşim)"

Soru eki veya soru cümlesi kullanılmadan ezgili söyleyişlerde soru işareti kullanılır:

- "Gümrükteki memur başını kaldırdı:
-Adınız?"

Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır:

- "Yunus Emre (1240?-1320, Doğum Yeri: ?, Ankara'dan Konya'ya 1,5 (?) saatte gitmiş. 1496 (?) yılında doğan Fuzulî..."

-mı/-mi eki -ınca/ince anlamında zarf-fiil işleviyle kullanıldığında soru işareti konulmaz:

- "Onu gördüm mü çok heyecanlanıyorum."

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur:

- "Çok yakından mı bu seferler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklar'dan mı? (Y. Kemal Beyatlı)"

ÜNLEM İŞARETİ

Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur:

- "Ne Mutlu Türk'üm diyene! (Mustafa Kemal Atatürk)
- Hava ne kadar da sıcak!
- Aşk olsun!
- Ne kadar akıllı adamlar var!"

Seslenme, hitap, uyarı sözlerinden sonra konur:

- "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri! (Mustafa Kemal Atatürk)
- Aman, şu yolcular insin!
- Çeşme mi? Al işte!"

ÜNLEM İŞARETİ

- Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:
“İsteseymiş bir günde bitirirmiş(!) ama ne yazık ki vakti yokmuş(!).
Adam akıllı (!) olduğunu söylüyor.”

NOT: Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlelerin sonuna da konulabilir:

- “Aman! Şu yolcular insin.
- Aman, şu yolcular insin!”

NOT: Ünlemden sonra üç nokta yerine iki nokta kullanılması yeterlidir:

- “Gök ekini biçer gibi!.. Daha başaklar dolmadan. (Tarık Buğra)

konur:

TIRNAK İŞARETİ

Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içinde gösterilir:

- "Ulu önderin "Ne mutlu Türk'üm diyene!" sözü herkesi duygulandırır.

Bakınız şair vatani ne güzel tarif ediyor:

- "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.
Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır."

Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır:

- "Yeni bir "barış taarruzu" başladı."

Cümle içerisinde kitapların ve yazarların adları ve başlıkları tırnak içine alınır:

- "Mehmet Akif'in "Safahat"ı baş ucu kitabımız olmalıdır.
"Yazım Kuralları" bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir."

Bibliyografik künyelerde makale adları tırnak içinde verilir.

TIRNAK İŞARETİ

Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır:

**"Akıl yaşta değil baştadır."
atasözü yılların tecrübesinden
süzülerek günümüze ulaşmıştır.
"İzmir üzerine dünyada bir
şehir daha yoktur!" diyorlar."**

Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz:

**"Yahya Kemal'in "Aziz
İstanbul"unu
okudunuz mu?"**

Uzun alıntılarda her paragraf ayrı ayrı tırnak içine alınır.

Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitaplar ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın koyu yazıyla veya eğik (italik) yazıyla da yazılabilir:

**"Höyük sözü Anadolu'da
tepe/tepe olarak geçer."**

TEK TIRNAK

Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır:

“ Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.”

“ “Atatürk, henüz ‘ Gazi Mustafa Kemal Paşa’ idi. Benden ona dair bir kitap için söz istemişlerdi.” ”

DENDEN İŞARETİ

Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin, söz gruplarının ve sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır:

- a.Etken fil
- b.Edilgen "
- c.Dönüřlü "
- d. İřteř "

YAY AYRAÇ (PARANTEZ)

Cümlenin yapısıyla doğrudan doğruya ilgili olmayan açıklamaları göstermek için kullanılır:

- "Süleyman Şah'ın cenazesi sudan ihraç olunarak (çıkarılarak) hemen orada defnedilmiştir ki, makkarı (durağı) hâlâ "Türk Mezarı" namıyla maruftur (bilinmiştir)."

Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

- " İhtiyar -(Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşır.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın..."

Alıntıların aktarıldığı eseri veya yazarı göstermek için kullanılır:

- "Eşin var, aşyanın var, baharın var ki beklerdin
Kıyametler koparmak neydi ey bülbül, nedir derdin?
(M. Akif Ersoy)"

Yay ayraç içinde bulunan özel isimler ve yargı bildiren anlatımlar büyük harfle başlar ve sonuna uygun noktalama işareti getirilir:

- "Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç)"

Yay Ayraç (Parantez)

Hakkında açıklama yapılan söze ait ek, ayraç kapandıktan sonra yazılır:

❖ " Yunus Emre (1240?-1320)'nin..."

Alıntılarda; başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konulan üç nokta yay ayraç içine alınabilir.

Bir söze alay, kinaye ve küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır. *(Konu ile ilgili örnekler ünlem işaretinde gösterildi.)*

Bir bilginin şüpheyile karşılandığı veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır. *(Konu ile ilgili örnekler soru işaretinde gösterildi.)*

Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayracı konur:

"1), A), a), II) vb."

KÖŞELİ AYRAÇ

Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda köşeli ayraç kullanılır:

- “Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum’da yazmıştır.”

Bibliyografik künyelere ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır:

- “Reşat Nuri[Güntekin],Çalığışu, Dersaadet, 1922.
- Server Bedi [Peyami Safa]”

KISA ÇİZGİ

Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:

• "Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi bilmem. Havuzun bulanık suyu..."

Arasöz ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır:

• "Küçük bir sürü – dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu."

Dilbilgisinde kökleri ve ekleri ayırmak için kullanılır:

• "al-ış, dur-ak, gör-gü-süz, kalem-lik, göz-lük-çü-lük..."

Fiil kök veya gövdelerini göstermek için kullanılır:

• "al-, dur-, alış-, görüş-, tanış-, selamlaş-, yazdır- vb."

Eklerin başına konur:

• "-ak, -de, -ış, -lık..."

Heceleri göstermek için kullanılır:

• "a-raş-tır-ma-cı, sak-la-ma-dı-lar, kom-şu-la-rın-dan..."

KISA ÇİZGİ

- ❖ Kelimeler arasında "-den...-a, ve, ile, ila, arasında" anlamlarını vermek için kullanılır:

"Türkçe-Fransızca Sözlük, Aydın-İzmir yolu, Türk-Alman ilişkileri, 09.30-10.30, Beşiktaş-Galatasaray karşılaşması..."

- ❖ Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır:

"143-15=128, 76-9=67..."

NOTLAR

- ⇒ Satır sonuna sığmayan kelimelerin bölünmesinde ve kelimeleri hecelerine ayırmada Türkçenin hece yapısına uygun hareket edilmelidir:

*"ba-şöğ-ret-men,
il-ko-kul, Kır-gi-zis-tan,
ha-nı-me-li (çiçek)"*

- ⇒ Satır sonunda ve satır başında tek harf bırakılmaz:

» 1 2 «

- ⇒ Kesme işareti satır sonuna geldiğinde sadece kesme işareti kullanılır, ayrıca kısa çizgi kullanılmaz:

*"Edirne' nin Ankara' dan
1996' da..."*

UZUN ÇİZGİ (KONUŞMA ÇİZGİSİ)

Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır:

- "Arabamız tutarken Erciyes'in yolunu:
"Hancı dedim bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu"
Gözleri uzun uzun burkuldu kaldı bende,
Dedi:
— Hana sağ indi, ölü çıktı geçende! (F. Nafiz Çamlıbel)"

Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da kullanılabilir:

- " Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.
- İslam Bey — Ben daha ölmedim. (Namık Kemal)"

EĞİK ÇİZGİ

Yan yana yazılması gereken durumlarda mısraların arasına konur:

- "Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak/ Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak/ O benim milletimin yıldızıdır parlayacak/ o benimdir o benim milletimindir ancak."

Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt adı ile şehir adı arasına konur:

- " Altay Sokağı, Nu: 21/6 Kurtuluş/ANKARA"

Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yıl rakamları arasına konulabilir:

- "18/02/2012, 23/04/1920..."

Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır:

- "- a/-e, -lık/-lik/-luk/-lük..."

Genel ağ (internet) adreslerinde kullanılır:

- " http://tdk.gov.tr"

Matematikte bölme işareti olarak kullanılır

KESME İŞARETİ

1- Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen "iyelik, durum(hâl) ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

A- Kişi adları, soyadları ve takma adlar:

"Atatürk'üm, Ziya Gökalp'tan, Kâzım Karabekir'e, Cevat Emre'dir..."

B- Millet, boy, oymak adları:

"Türk'üm, Alman'sınız, Karakeçili'nin, İngiliz'den, Kazak'a..."

C- Devlet adları:

"Türkiye Cumhuriyeti'ni, Osmanlı Devleti'ndeki, Azerbaycan Cumhuriyeti'nden..."

Ç- Din ve mitolojiyle ilgili özel adlar:

Allah'tan, Cebrail'in, Zeus'u..."

D- Kıta, nehir, göl, deniz, dağ, boğaz, geçit, yayla; ülke, bölge, il, ilçe, köy, semt, bulvar, cadde, sokak vb. coğrafyayla ilgili yer adları:

"Asya'nın, Meriç Nehri'ne, Zigana Geçidi'nden, İç Anadolu'ya, Ankara'ymış, Taksim Meydanı'nda..."

KESME İŞARETİ

1- Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen "iyelik, durum(hâl) ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

E- Gök bilimiyle ilgili adlar:

"Jüpiter'den, Venüs'ü, Halley'in, Merih'e..."

F- Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. adlar:

"Dolmabahçe Sarayı'nın, Çankaya Köşkü'ne, Bilge Kağan Abidesi'nde..."

G- Kitap, dergi, gazete ve sanat eseri adları:

"Safahat'tan, Nutuk'ta, Milliyet'i, Resmi Gazete'de, Onuncu Yıl Marşı'nı..."

Ğ- Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge adları:

"Medeni Kanun'un, Atatürk Uluslar arası Barış Ödülü Tüzüğü'nde..."

H- Hayvanlara verilen özel adlar:

"Sarıkız'ın, Karabaş'a, Pamuk'u..."

KESME İŞARETİ

2- Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konulur.
"Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan, Ali Efendi'nin..."

3- Noktasız kısaltmalara getirilen ekler kesme ile ayrılır:
"KTÜ'ye, m'si, TBMM'nin, BOTAŞ'ta, TDK'nin, kg'ı..."

4- Sayılara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır:
" 1923'te, 1938'de, 2012'de, 1983'ün..."

5- Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır:
"Bir ok attım karlı dağın ardına
Düştü m'ola sevdiğimin yurduna
İl yanmazken ben yanarım derdine
Engel aramızı açtı n'eyleyim (Karacaoğlan)"

6- Bir ek veya harften sonra gelen ekler kesmeyle ayrılır:
"a'dan z'ye kadar, b'nin m'ye dönüşmesi..."

KESME İŞARETİ

Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki, ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

"Türkçe, Türkçenin, Araplar, Araplardan, Müslümanlıktan, Atatürkçülüğün..."

Unvanlardan sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz:

"Cumhurbaşkanınca, Başbakanın, Türk Dil Kurumu Başkanına göre..."

Akım, çağ, ve dönem adlarından sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz:

"Eski Çağın, Yükselme Döneminin, Cilalı Taş Devrinde..."

Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara getirilen ekler kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek, noktadan ve üs işaretinden sonra, o kelimenin veya üs işaretinin okunuşuna göre getirilir:

"Alm.dan, T.nin, Ar.dan,..."

1. “Sevinçten () heyecandan içim içime sığmıyor () bağırarak () kahkahalar atmak () ağlamak istiyorum ()”

Yukarıdaki cümlede ayraçla gösterilen yerlere **sırasıyla** hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (;), (,), (.), (,), (.)
- B) (,), (;), (,), (,), (.)
- C) (!), (;), (,), (,), (.)
- D) (,), (;), (,), (;), (...)
- E) (,), (,), (;), (,), (.)

2. Seçeneklerin hangisinde “kesme işareti”yle ilgili bir **yanlışlık** yapılmamıştır?

- A) Osman Efendinin
- B) Türkçe'den
- C) Türk Dil Kurumu'na
- D) Doğu Anadolu'ya
- E) Ziya Gökalptir

3. “Kısa çizgi” işareti hangi seçenekte **yanlış** kullanılmıştır?

- A) gör-
- B) kitap-lık
- C) -lı/-li
- D) Akif Sok. Nu.:26/5 Yomra-TRABZON
- E) çiz-er-lik

4. Seçeneklerin hangisinde noktalama işaretleriyle ilgili bir **yanlışlık** yapılmamıştır?

- A) 3, 4 ve 7. maddeler
- B) TC
- C) Değerli Öğretmenim!
- D) Yunus Emre (1240?- 1320)nin
- E) Sevgili Arkadaşlar:

5. Gölgeler yaklaştılar () Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar()
() Koca Ali () Koca Ali() be() ()”

Yukarıdaki cümlede ayraçla gösterilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (.),(,),(—),(,), (!), (!), (...)
- B) (,), (:), (—), (,),(,),(!),(,)
- C) (,), (:), (—), (...), (,),(!),(,...)
- D) (.),(,),(—),(,),(,),(,),(!)
- E) (,), (:), (—),(,),(;),(!),(,...)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yay ayraç işareti öbürlerinden **farklı bir görevde** kullanılmıştır?

- A) Söylenmesi gerektiğine inanılan şeylerin, anlatılmış (belirtilmiş) olması, bu yazıların önemini ve kalıcılığını daha da artırıyor.
- B) Ülkemizde bu sanatın uzun bir geçmişi ve çok ünlü (tanınmış) öncüleri vardı.
- C) Öncelikle bu gösteriler, oyun kahramanlarının ruhsal durumlarını (iç dünyalarını) aktarma işlevi açısından gereksizdir.
- D) Ayrıntılar, aktarılırken çoğu zaman benzetmelerden eğretilmelerden, değişmecelerden (mecazlardan) yararlanır.
- E) Türkçede bütün sözcük köklerinin iki ana kümeye (adlar ve eylemler) ayrılabilceğini biliyorsunuz.

7. Kendi kendine ()
()Yine kiracılar ()yine kiracılar ()

Parantezle belirtilen yerlere, **sırasıyla** aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (?) (—) (,) (!)
- B) (,) (—) (,) (...)
- C) (:) (—) (,) (...)
- D) (!) (—) (.) (...)
- E) (:) (") (") (...)

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna **ünlem (!)** işareti konulmalıdır?

- A) Gördünüz ki bu da bir işe aramadı
- B) Senin de her şeyin olur çalışırsan
- C) Bunu nereden çıkardın, toplantıya katılmamış ki
- D) Yerinden kıınıldamadı ki zavallı çocuk
- E) Bahçe kapısından içeri daldı

Cevap Anahtarı

1- B

2- D

3- E

4- A

5- C

6- E

7- C

8- D